

Bryssel, 28. marraskuuta 2018
(OR. en)

14582/18

SOC 727
EMPL 545

ILMOITUS

Lähtettäjä:	Pysyvien edustajien komitea (Coreper I)
Vastaanottaja:	Neuvosto
Ed. asiak. nro:	14244/18
Kom:n asiak. nro:	7416/18
Asia:	Ehdotus NEUVOSTON SUOSITUKSEKSI sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta Poliittinen yhteisymmärrys

I JOHDANTO

Euroopan parlamentti, komissio ja neuvosto antoivat 17. marraskuuta 2017 Göteborgissa pidetyssä EU:n sosiaalialan huippukokouksessa juhlallisen julistuksen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista (sosiaalinen pilari).

Komissio toimitti edellä mainitun ehdotuksen 13. maaliskuuta 2018 osana sosiaalisen pilarin periaatteen 12 täytäntöönpanoa. Periaatteen mukaan "*työntekijöillä ja vastaavin ehdoin myös itsenäisillä ammatinharjoittajilla on työsuhteen tyypistä ja kestosta riippumatta oikeus riittävään sosiaaliseen suojeluun*".

Samalla tämä ehdotus edistää myös sosiaalisen pilarin muiden periaatteiden täytäntöönpanoa. Niitä ovat muun muassa "*varma ja sopeutuva työllisyys*", "*työttömyysetuudet*", "*terveydenhuolto*" ja "*vanhuuden toimeentulo ja eläkkeet*".

Tavoitteena on tukea kaikkia, erityisesti epätyypillisessä työsuhteessa olevia, työntekijöitä ja itsenäisiä ammatinharjoittajia, joille sosiaalisen suojelun järjestelmät eivät heidän työmarkkina-asemansa tai työsuhteensa tyypin vuoksi anna riittävää turvaa. Nämä ryhmät kohtaavat suurempaa taloudellista epävarmuutta esimerkiksi ansiotulojen menetyksen yhteydessä.

Ehdotetun suosituksen tavoitteena on kannustaa jäsenvaltioita

- korjaamaan virallista kattavuutta koskevat puutteet mahdollistamalla, että kaikki työntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat voivat liittyä sosiaalisen suojelun järjestelmiin
- edistämään riittävää tosiasiallista kattavuutta toimilla, joiden ansiosta kaikki työntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat voivat kerryttää ja hyödyntää sosiaalietuuksia järjestelmän jäsenenä ja jotka helpottavat sosiaalisen suojelun etuuksien siirtämistä järjestelmien välillä.

Ehdotus koskee seuraavia sosiaalisen suojelun aloja: työttömyys, sairaus ja terveydenhuolto, äitiys ja isyys, työkyvyttömyys, vanhuus ja perhe-eläke-etuudet, työtapaturmat ja ammattitaudit.

II KÄSITTELY NEUVOSTOSSA

Bulgarian (kaksi työryhmäkokousta) ja Itävallan (neljä kokousta) puheenjohtajakausilla tehtiin huomattavan paljon työtä tämän ehdotuksen edistämiseksi. Neuvoston neuvotteluprosessin aikana tämä erittäin kunnianhimoinen komission ehdotus hyväksyttiin ottaen huomioon jäsenvaltioiden kannat.

Tekstissä korostettiin vielä sitä, että tämä säädös ei ole oikeudellisesti sitova, mikä jättää jäsenvaltioille enemmän liikkumavaraa etenkin siinä, miten ne pääsevät suosituksen tavoitteeseen eli sosiaalisen suojelun mahdollistamiseen kaikille.

Puheenjohtajavaltio katsoo, että uudella ehdotuksella saadaan aikaan tasapaino jäsenvaltioiden erilaisten kantojen välille ja että se on näin ollen sopiva kompromissi. Koska joissakin jäsenvaltioissa on käytävä läpi kansallisia menettelyvaiheita ennen muodollista hyväksymistä, puheenjohtajavaltio Itävalta aikoo toimittaa tekstin TSTK-neuvostolle, jotta siitä päästäisiin poliittiseen yhteisymmärrykseen 6. joulukuuta.

Pysyvien edustajien kokouksessa käytiin vielä 23. marraskuuta 2018 keskusteluja, joiden jälkeen DE ja CZ pitivät voimassa parlamentaariset tarkasteluvarauksensa, NL yleisen tarkasteluvarauksensa ja PT ja HU tarkasteluvarauksensa. BG ilmoitti, että se merkitsee lausuman 6. joulukuuta kokoontuvan neuvoston pöytäkirjaan.

III LOPUKSI

Neuvostoa pyydetään edellä olevan pohjalta pääsemään poliittiseen yhteisymmärrykseen liitteenä olevasta ehdotuksesta neuvoston suositukseksi.

2018/0059 (NLE)

Ehdotus

NEUVOSTON SUOSITUS**sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien
kannalta**

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 292 artiklan yhdessä sen 153 ja 352 artiklan kanssa,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sekä katsovat seuraavaa:

- (1) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 3 artiklan mukaisesti unionin päämääränä on muun muassa edistää kansojensa hyvinvointia ja Euroopan kestävä kehitystä, jonka perustana on täystyöllisyyttä ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous. Unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja sosiaalista suojelua, naisten ja miesten tasa-arvoa, sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja lapsen oikeuksien suojelua.
- (2) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 9 artiklan mukaisesti unioni ottaa politiikkansa ja toimintansa määrittelyssä ja toteuttamisessa huomioon korkean työllisyystason edistämiseen, riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen ja ihmisten terveyden korkeatasoiseen suojeluun liittyvät vaatimukset.

- (3) SEUT 153 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimintaa työntekijöiden sosiaaliturvan ja sosiaalisen suojelun aloilla. SEUT 352 artiklan perusteella unioni voi toteuttaa toimia myös sellaisten haasteiden käsittelemiseksi, jotka liittyvät itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaalisen suojelun saatavuuteen. Kyseisen artiklan mukaan unioni voi antaa perussopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisen säädöksen, jos perussopimuksissa ei ole määräyksiä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista valtuuksista.
- (4) Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio antoivat toimielinten välisen julistuksen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista 17 päivänä marraskuuta 2017. Pilarin periaatteen 12 mukaan työntekijöillä ja vastaavin ehdoin myös itsenäisillä ammatinharjoittajilla on työsuhteen tyypistä ja kestosta riippumatta oikeus riittävään sosiaaliseen suojeluun.
- (5) Työmarkkinaosapuolet ovat sitoutuneet jatkamaan ponnistelujaan sen varmistamiseksi, että Eurooppa pysyy myönteisenä toimintaympäristönä sen työntekijöille ja yrityksille.
- (6) Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista antamassaan päätöslauselmassa Euroopan parlamentti korosti, että koko ihmisen elämän ajan tarvitaan riittävää sosiaalista suojelua ja sosiaalisia investointeja, joiden ansiosta kaikki voivat osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan ja talouteen ja säilyttää kohtuullisen elintason. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea painotti Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevassa lausunnossaan tarvetta huolehtia siitä, että kaikki työntekijät kuuluvat työelämän perusnormien soveltamisalaan ja riittävän sosiaalisen suojelun piiriin.

- (7) Sosiaalisen suojelun järjestelmät eri muodoissaan ovat Euroopan sosiaalisen mallin ja hyvin toimivan sosiaalisen markkinatalouden kulmakivi. Sosiaalisen suojelun keskeinen tehtävä on suojella kansalaisia sosiaalisten riskien – kuten sairaudet, vanhuus, työtaturmat tai työttömyys – taloudellisilta vaikutuksilta ja näin ehkäistä ja torjua köyhyyttä ja säilyttää kohtuullinen elintaso. Hyvin suunnitellut sosiaalisen suojelun järjestelmät voivat myös helpottaa osallistumista työmarkkinoille edistämällä osaltaan aktivoitumista, tukemalla työhön paluuta ja työmarkkinasiirtymää niiden tapauksessa, jotka vaihtavat työtä, aloittavat tai lopettavat työn taikka perustavat tai lopettavat yrityksen. Ne edistävät kilpailukykyä ja kestävää kasvua tukemalla investointeja inhimilliseen pääomaan ja mahdollisesti auttamalla kohdentamaan henkilöresursseja kehittyviin ja dynaamisiin talouden aloihin. Ne toimivat myös automaattisina vakauttajina tasoittamalla kulutusta suhdannevaihteluissa.
- (8) Sosiaalista suojelua voidaan tarjota luontois- tai rahaetuksina. Se toteutetaan yleensä kaikille tarkoitettujen yleiskattavien järjestelmien välityksellä ja rahoitetaan yleisistä verovaroista ja/tai työmarkkinoilla oleville henkilöille turvaa antavista järjestelmistä, jotka usein perustuvat työtuloihin sidoksissa oleviin maksuihin. Sosiaalinen suojelu käsittää monia aloja ja kattaa erilaisia sosiaalisia riskejä vanhuudesta sairastumiseen tai työttömyyteen. Tätä suositusta sovelletaan niihin sosiaalisen suojelun aloihin, jotka liittyvät usein läheisemmin työmarkkinoille osallistumiseen ja pääasiassa suojaavat tiettyjen riskien toteutuessa tapahtuvalta ansiotulojen menetykseltä. Tätä suositusta ei sovelleta siihen, miten sosiaaliavustus- ja vähimmäistoimeentulojärjestelmien piiriin pääsy järjestetään. Suositus täydentää aikaisempaa unionin tason ohjeistusta, jota on annettu sosiaalipalveluista ja -avusta, ja laajemmin työmarkkinoilta syrjäytyneiden aktiivisen osallisuuden edistämisestä¹.

¹ Komission suositus, annettu 3 päivänä lokakuuta 2008, työmarkkinoilta syrjäytyneiden aktiivisen osallisuuden edistämisestä (2008/867/EY).

- (9) Globalisaatio, teknologian kehitys, yksilöllisten mieltymysten muutokset ja väestön ikääntyminen ovat johtaneet Euroopan työmarkkinoilla kahden viime vuosikymmenen aikana muutoksiin, joita nähdään myös tulevaisuudessa. Työllisyys monimuotoistuu, eivätkä työurat ole tulevaisuudessa yhtä suoraviivaisia kuin ennen.
- (10) Unionin työmarkkinoilla on monenlaisia työsuhteita ja itsenäisen ammatinharjoittamisen muotoja rinnan toistaiseksi voimassa olevien kokoaikaisten työsuhteiden kanssa. Joitakin tällaisia on työmarkkinoilla ollut olemassa jo pitkään (esimerkiksi määräaikaisten, tilapäisten ja osa-aikaisten työsuhteet, kotitaloustyö tai harjoittelujaksot) ja muita on kehittynyt viime aikoina siten, että niiden merkitys on entisestään lisääntynyt 2000-luvun alusta lähtien: työ, johon kutsutaan tarvittaessa, palvelusetelillä maksettava työ, alustatalouden työ jne.
- (11) Erityisesti itsenäiset ammatinharjoittajat ovat myös hyvin heterogeeninen ryhmä. Useimmat ovat valinneet itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yrittäjyyden riskin vapaaehtoisesti ja joko työskentelevät yksin tai työllistävät myös muita, mutta yksi viidestä itsenäisestä ammatinharjoittajasta työllistää itsensä, koska ei onnistu löytämään työtä palkattuna työntekijänä.
- (12) Työmarkkinoiden kehittyessä myös sosiaalisen suojelun järjestelmien eri muodoissaan on kehityttävä, jotta voidaan varmistaa, että Euroopan sosiaalinen malli täyttää tulevaisuuden vaatimukset ja antaa unionin yhteiskunnille ja talouksille mahdollisuuden mukautua mahdollisimman hyvin tulevaisuuden työelämään. Useimmissa jäsenvaltioissa sosiaaliturvamaksuja ja -etuuksia koskevat säännöt perustuvat kuitenkin edelleen suurelta osin työntekijän ja yhden työnantajan välisiin toistaiseksi voimassa oleviin kokoaikaisiin sopimuksiin, ja muut työntekijäryhmät ja itsenäiset ammatinharjoittajat kuuluvat niiden piiriin vähemmässä määrin. On olemassa näyttöä siitä, että epätyypillisessä työsuhteessa olevilla työntekijöillä ja joillakin itsenäisillä ammatinharjoittajilla ei ole riittävää pääsyä niille sosiaalisen suojelun aloille, jotka liittyvät läheisemmin työmarkkinoille osallistumiseen. Vain muutamat jäsenvaltiot ovat toteuttaneet uudistuksia sosiaalisen suojelun järjestelmien mukauttamiseksi työn muuttuvaan luonteeseen, jotta työntekijöitä ja itsenäisiä ammatinharjoittajia voidaan suojella paremmin. Kehitys on ollut epätasaista eri maissa ja sosiaaliturvan eri aloilla.

- (13) Pitkällä aikavälillä sosiaalisen suojelun saatavuudessa olevat puutteet saattavat vaarantaa yksilöiden hyvinvoinnin ja terveyden, lisätä taloudellista epävarmuutta, köyhyysriskiä ja eriarvoisuutta sekä heikentää investoimista inhimilliseen pääomaan, vähentää luottamusta instituutioihin ja rajoittaa osallistavaa talouskasvua. Tällaiset puutteet voivat myös vähentää sosiaalisen suojelun tuloja, jos yhä harvempi maksaa järjestelmiin maksuja.
- (14) Sosiaalisen suojelun tietyn alan voidaan katsoa virallisesti kattavan työntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat, jos voimassa olevan lainsäädännön tai työehtosopimuksen mukaan heillä on oikeus kuulua sosiaalisen suojelun järjestelmään kyseisellä alalla. Virallista kattavuutta voidaan tarjota pakollisten tai vapaaehtoisten järjestelmien kautta. Viimeksi mainituissa yksityishenkilöt voivat liittyä järjestelmään (opt-in-lauseke) tai järjestelmä voi kattaa kaikki kohderyhmän henkilöt oletusarvoisesti antamalla heille mahdollisuuden poistua järjestelmästä halutessaan (opt-out-lausekkeet). On olemassa näyttöä siitä, että vapaaehtoiisiin järjestelmiin, joihin sisältyy opt-out-lausekkeita, liitytään helpommin, ja sen vuoksi ne tarjoavat kattavamman suojan kuin vapaaehtoiset järjestelmät, joihin sisältyy opt-in-lausekkeita.
- (15) Työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien voidaan katsoa kuuluvan tosiasiallisesti sosiaalisen suojelun tietyn alan piiriin, jos heillä on mahdollisuus kerryttää riittävät etuudet ja vastaavan riskin toteutuessa mahdollisuus saada tietyntasoisia etuuksia. Henkilölle voidaan myöntää virallisesti pääsy järjestelmään ilman että hän voi kuitenkaan tosiasiasa kerryttää tai hyödyntää etuusoikeuksia.
- (16) Sosiaalista suojelua pidetään riittävänä, kun se antaa ihmisille mahdollisuuden säilyttää kohtuullinen elintaso, korvata tulonmenetyksensä kohtuullisella tavalla ja elää ihmisarvoista elämää sekä ehkäisee suistumista köyhyyteen samalla kun se edistää tarvittaessa aktivointia ja helpottaa paluuta työelämään.

Arvioitaessa jäsenvaltion sosiaalisen suojelun järjestelmän riittävyttä, sitä on tarkasteltava kokonaisuutena eli huomioon on otettava jäsenvaltion kaikki sosiaaliturvaetudet.

- (17) Joissakin jäsenvaltioissa tietyt työntekijäryhmät, kuten lyhyttä osa-aikatyötä tekevät, kausityöntekijät, tarvittaessa kutsuttavat työntekijät, alustatalouden työntekijät, vuokratyöntekijät tai harjoittelijat, on jätetty sosiaalisen suojelun järjestelmien ulkopuolelle. Lisäksi työntekijöillä, joilla ei ole toistaiseksi voimassa olevaa kokoaikaista sopimusta, voi olla vaikeuksia saada tosiasiallista sosiaalista suojelua, koska he eivät ehkä täytä perusteita etuuksien saamiseksi maksuihin perustuvista sosiaalisen suojelun järjestelmistä. Itsenäiset ammatinharjoittajat jäävät joissakin jäsenvaltioissa kokonaan vaille virallista pääsyä keskeisiin sosiaalisen suojelun järjestelmiin, ja joissakin toisissa jäsenvaltioissa he voivat liittyä niihin vapaaehtoisesti. Vapaaehtoinen sosiaaliturva voi olla sopiva ratkaisu työttömyysvakuutuksen tapauksessa, sillä se liittyy kiinteämmin yrittäjäyysriskiin, mutta yhtä perusteltua se ei ole muiden riskien osalta, koska esimerkiksi sairastuminen ei riipu asemasta työmarkkinoilla.
- (18) Etuusoikeuksiin sovellettavat säännöt voivat asettaa epätyypilliset työntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat epäedulliseen asemaan. Erityisesti tulo- ja aikarajat (kelpoisuusajat, odotusajat, vähimmäistyöskentelyajat, etuuksien kesto) voivat muodostaa kohtuuttoman esteen sosiaalisen suojelun saamiselle eräissä epätyypillisten työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien ryhmissä. Yleisesti ottaen ongelmia on yksilöity kahdenlaisia: ensinnäkin tavanomaisiin työntekijöihin ja epätyypillistä työtä tekeviin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin sovellettavissa säännöissä on nykyisin eroja, jotka voivat tarpeettomasti rangaista yhtä ryhmää; toiseksi samojen sääntöjen soveltaminen kaikkiin ryhmiin voi johtaa muuta kuin tavanomaista työtä tekevien kannalta huonompaan tulokseen eikä välttämättä sovellu itsenäisten ammatinharjoittajien tilanteeseen. Kummassakin tapauksessa sääntöjä voi olla mahdollista räätälöidä paremmin yksittäisten ryhmien tilanteeseen siten, että säilytetään samalla yleiskattavuus sen turvaamiseksi, ettei kukaan jää työmarkkinoilla vaille suojaa sosiaalisen riskin toteutuessa. Erityisiä toimenpiteitä saatetaan tarvita sen välttämiseksi, että ihmiset suorittaisivat maksuja päällekkäisiin järjestelmiin esimerkiksi harjoittaessaan sivuelinkeinoa, kun ovat samalla täysin sosiaalisen suojelun piirissä päätoimisen työnsä perusteella.

- (19) Sosiaalista suojelua koskevat oikeudet eivät aina säily, kerry ja/tai siirry mukana, kun ihmisen työmarkkina-asema muuttuu esimerkiksi siirryttäessä palkkatyöstä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi tai työttömäksi jouduttaessa, yhdistettäessä palkkatyötä ja itsenäistä ammatinharjoittamista taikka liikeyrityksen aloittamisen tai lopettamisen yhteydessä. Oikeuksien säilyminen, kertyminen ja/tai siirrettävyys eri järjestelmien välillä on kuitenkin ratkaisevan tärkeää, jotta ihmiset, jotka yhdistelevät tai vaihtavat työpaikkoja taikka siirtyvät työntekijästä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi tai päinvastoin, voivat tosiasiallisesti saada etuuksia maksuihin perustuvissa järjestelmissä sekä riittävän sosiaaliturvan, mutta myös jotta heitä voidaan kannustaa osallistumaan vapaaehtoiisiin sosiaalisen suojelun järjestelmiin.
- (20) Etuudet voivat olla riittämättömiä tai väärin ajoitettuja kohtuullisen elintason säilyttämiseksi ja jotta ihmiset voisivat elää ihmisarvoista elämää köyhyysrajan yläpuolella. Tällaisessa tapauksessa voi olla mahdollista parantaa riittävyttä ja samalla kiinnittää huomiota toimenpiteisiin, joilla helpotetaan paluuta työelämään. Maksuja koskevat säännöt voivat vääristää tasapuolisia toimintaedellytyksiä ja haitata joidenkin työntekijäryhmien ja itsenäisten ammatinharjoittajien asemaa. Esimerkiksi itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvamaksut voivat sisältää tuloista riippumattomia maksuja tai perustua aiempiin tuloihin tai oletuksiin tulevista tuloista. Tämä voi aiheuttaa yksittäisille henkilöille kassavirtaongelmia, jos tulot vähenevät arvioitua pienemmiksi. Jos jäsenvaltio päättää määrittää tulorajan, jonka alapuolella asianomaisella työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla ei ole velvollisuutta maksaa vakuutusmaksuja, tällaisia alennuksia ja muita progressiotoimia olisi tapauksen mukaan sovellettava tasavertaisesti työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin, mutta niiden ei olisi johdettava siihen, että tulot ilmoitetaan todellisuutta pienemmiksi. Yleensä alennuksilla ja muilla progressiotoimilla voidaan myös edistää siirtymistä varmempiin työsuhteisiin ja torjua segmentoitumista.

- (21) Sosiaalista suojelua koskevan nykyainsäädännön monimutkaisuuden sekä avoimuuden puutteen vuoksi monissa jäsenvaltioissa voi olla vaikea saada tietoa oikeuksista ja velvollisuuksista sekä mahdollisuuksista käyttää ja toteuttaa niitä. Tämä voi myös edistää alhaista käyttöastetta tai vähäistä osallistumista sosiaalisen suojelun järjestelmiin erityisesti vapaaehtoisen järjestelmän kohdalla. Avoimuuteen voidaan päästä eri tavoin, esimerkiksi lähettämällä päivityksiä henkilökohtaisista oikeuksista, perustamalla etuusosoikeuksia varten verkossa toimivia simulaatiotyökaluja ja perustamalla verkossa toimivia ja muita keskittettyjä tietokeskuksia tai henkilökohtaisia tilejä. Erityisesti digitalisaatio voi osaltaan lisätä avoimuutta yksilöiden kannalta.
- (22) Se, että sosiaalisen suojelun kattavuudesta ei ole saatavilla työsuhteen tyypin, iän, sukupuolen ja kansalaisuuden mukaan eriteltyjä tilastotietoja, voi rajoittaa mahdollisuuksia parantaa sosiaalisen suojelun järjestelmien kykyä mukautua ja reagoida työelämän muuttumiseen.
- (23) Sosiaalisen suojelun saatavuuden puutteilla voi olla haitallisia vaikutuksia kokonaistalouteen ja julkiseen talouteen kaikkialla unionissa. Ne koskevat jäsenvaltioiden yhteistä etua ja voivat muodostaa esteitä unionin keskeisten tavoitteiden saavuttamiselle.

- (24) Unionin lainsäädännössä turvataan jo nyt erilaisten työsuhteiden yhdenvertaisen kohtelun periaate, kielletään sukupuoleen perustuva välitön tai välillinen syrjintä työhön, ammattiin, sosiaaliseen suojeluun sekä tavaroiden ja palvelujen saatavuuteen liittyvissä asioissa, varmistetaan oikeuksien siirrettävyys ja säilyminen siirryttäessä jäsenvaltiosta toiseen sekä vähimmäisvaatimukset lisäeläkeoikeuksien hankkimiseksi ja säilyttämiseksi yli valtioiden rajojen samoin kuin vähimmäisvaatimukset ammatillisten lisäeläkejärjestelmien avoimuudesta. Tämä suositus ei saisi rajoittaa niiden direktiivien ja asetusten säännösten soveltamista, joissa jo säädetään eräistä oikeuksista sosiaaliseen suojeluun².

² Neuvoston direktiivi 97/81/EY, annettu 15 päivänä joulukuuta 1997, Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE), julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY) tekemästä osa-aikatyötä koskevasta puitesopimuksesta – Liite: Osa-aikatyötä koskeva puitesopimus (EYVL L 14, 20.1.1998, s. 9); neuvoston direktiivi 1999/70/EY, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1999, Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta (EYVL L 175, 10.7.1999, s. 43); Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/104/EY, annettu 19 päivänä marraskuuta 2008, vuokratyöstä (EUVL L 327, 5.12.2008, s. 9); Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/94/EY, annettu 22 päivänä lokakuuta 2008, työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa (EUVL L 283, 28.10.2008, s. 36); Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2341, annettu 14 päivänä joulukuuta 2016, ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta (EUVL L 354, 23.12.2016, s. 37); Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/41/EY, annettu 7 päivänä heinäkuuta 2010, miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltamisesta itsenäisiin ammatinharjoittajiin sekä neuvoston direktiivin 86/613/ETY kumoamisesta (EUVL L 180, 15.7.2010, s. 1); Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/54/EY, annettu 5 päivänä heinäkuuta 2006, miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa (EUVL L 204, 26.7.2006, s. 23); neuvoston direktiivi 79/7/ETY, annettu 19 päivänä joulukuuta 1978, miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä (EYVL L 6, 10.1.1979, s. 24); neuvoston direktiivi 2004/113/EY, annettu 13 päivänä joulukuuta 2004, miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla (EUVL L 373, 21.12.2004, s. 37); neuvoston direktiivi 2010/18/EU, annettu 8 päivänä maaliskuuta 2010, BUSINESSEUROPEN, UEAPME:n, CEEP:n ja EAY:n tekemän vanhempainvapaata koskevan tarkistetun puitesopimuksen täytäntöönpanosta ja direktiivin 96/34/EY kumoamisesta (EUVL L 68, 18.3.2010, s. 13) sekä 16 päivänä huhtikuuta 2017 annettu ehdotus sen kumoamisesta (COM(2017) 253 final); neuvoston direktiivi 93/103/EY, annettu 23 päivänä marraskuuta 1993, turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista kalastusaluksilla tehtävässä työssä (kolmastoista direktiivin 89/391/ETY 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisdirektiivi) (EYVL L 307, 13.12.1993, s. 1); Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 883/2004, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta (EUVL L 166, 30.4.2004, s. 1) ja ehdotus direktiiviksi avoimista ja ennakoitavista työoloista Euroopan unionissa, COM(2017) 797 final, 21.12.2017.

- (25) Neuvoston suosituksessa 92/442/ETY³ määriteltiin yhteiset tavoitteet sosiaalisen suojelun alalla ja kehoitettiin jäsenvaltioita tutkimaan mahdollisuuksia toteuttaa ja/tai kehittää asianmukaista sosiaalista suojelua itsenäisille ammatinharjoittajille. Nämä yhteisesti määritellyt tavoitteet tekivät tilaa sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden avoimelle koordinoitimenetelmälle ja jäsenvaltioiden keskinäiselle yhteistyölle tällä alalla. Avoin koordinoitimenetelmä on keskeinen työkalu, jolla tuetaan sosiaalisen suojelun kansallisten puitteiden määrittelyä, täytäntöönpanoa ja arviointia.
- (26) Vuotuisessa kasvuselvityksessä 2018 muistutetaan talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä, että sosiaalisen suojelun riittävyyden ja kattavuuden parantaminen on ratkaisevan tärkeää sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi, ja vuoden 2018 työllisyyspolitiikan suuntaviivoissa jäsenvaltioita kehoitetaan nykyaikaistamaan sosiaalisen suojelun järjestelmiä.
- (27) Vuonna 2012 antamassaan sosiaalisen suojelun vähimmäistasoja koskevassa suosituksessa Kansainvälinen työjärjestö suosittelee jäsenilleen mahdollisimman pikaista perustason sosiaalisen suojelun takuut käsittävien vähimmäistasojen asettamista ja ylläpitämistä kansallisten olosuhteiden mukaisesti.
- (28) Komissio on aloittanut SEUT 154 artiklan 2 kohdan mukaisesti työmarkkinaosapuolten kaksivaiheisen kuulemisen⁴ sosiaalisen suojelun saatavuudesta kaikissa työmuodoissa. SEUT 154 artiklan 2 kohdan mukainen menettely ei ole sellaisenaan sovellettavissa unionin toimiin itsenäisiin ammatinharjoittajiin liittyvien haasteiden käsittelemiseksi SEUT 352 artiklan perusteella. Komissio kehotti työmarkkinaosapuolia vaihtamaan näkemyksiä itsenäisistä ammatinharjoittajista vapaaehtoisesti.

³ Neuvoston suositus 92/442/ETY, annettu 27 päivänä heinäkuuta 1992, sosiaalisen suojelun tavoitteiden ja politiikkojen lähentämisestä (EYVL L 245, 26.8.1992, s. 49).

⁴ C(2017) 7773.

- (29) Komissio järjesti myös julkisen kuulemisen saadakseen näkemyksiä eri sidosryhmiltä ja kansalaisilta ja keräsi näyttöä tämän suosituksen sosioekonomisten vaikutusten arvioimiseksi⁵.
- (30) Tämän suosituksen täytäntöönpanoa ei saisi käyttää heikentämään tämän alan voimassa olevassa unionin lainsäädännössä asetettuja nykyisiä oikeuksia, eikä sitä saisi pitää pätevänä perusteena heikentää tämän suosituksen soveltamisalalla työntekijöille annettun suojan yleistä tasoa.
- (31) Tässä suosituksessa ei pitäisi asettaa hallinnollisia, taloudellisia tai oikeudellista rajoituksia, jotka vaikeuttaisivat pienten ja keskisuurten yritysten perustamista taikka niiden kehittämistä. Sen vuoksi jäsenvaltioita pyydetään arvioimaan uudistustensa vaikutusta pk-yrityksiin. Arvioinnilla olisi varmistettava, ettei pk-yrityksiin kohdistu kohtuuttomia vaikutuksia, ja erityistä huomiota olisi kiinnitettävä mikroyrityksiin ja hallinnolliseen rasitteeseen. Lisäksi jäsenvaltioita kehoitetaan julkaisemaan tällaisten arviointien tulokset.
- (32) Tämä suositus ei saisi vaikeuttaa entisestään yritysten – erityisesti pk-yritysten – maksuvalmiutta, jos viranomaisten myöhässä olevat maksut ovat vaikuttaneet kielteisesti niiden taloudelliseen tilanteeseen.
- (33) Jäsenvaltiot voivat ottaa sidosryhmät, myös työmarkkinaosapuolet, mukaan uudistusten suunnitteluun.
- (34) Tämän suosituksen ei pitäisi rajoittaa jäsenvaltioiden toimivaltaa järjestää sosiaalisen suojelun järjestelmänsä. Jäsenvaltioiden yksinomainen toimivalta omien sosiaalisen suojelun järjestelmiensä järjestämisen suhteen käsittää muun muassa päätökset tällaisten järjestelmien ja niihin liittyvien laitosten perustamisesta, rahoituksesta ja hallinnoinnista samoin kuin etuuksien tasosta, sisällöstä ja myöntämisestä, maksujen tasosta sekä sosiaalisen suojelun saamisen edellytyksistä. Kansallisten järjestelmien väliset erot huomioon ottaen tällä suosituksella ei pitäisi estää jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai vahvistamasta sosiaalista suojelua koskevia edistyneempiä säännöksiä kuin tässä suosituksessa esitetään.

⁵ SWD(2018)70.

- (35) Tässä suosituksessa kunnioitetaan perusoikeuksia ja otetaan huomioon erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustetut periaatteet. Tämän suosituksen erityisenä tavoitteena on edistää Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artiklan soveltamista.
- (36) Sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoituksen kestävyys on olennaisen tärkeää järjestelmien sietokyvyn, tehokkuuden ja vaikuttavuuden kannalta. Tämän suosituksen täytäntöönpano ei saisi vaikuttaa merkittävästi jäsenvaltioiden sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoituksen tasapainoon,

ON ANTANUT TÄMÄN SUOSITUKSEN:

Tavoite ja soveltamisala

1. Jäsenvaltioille suositellaan, että ne turvaavat riittävän sosiaalisen suojelun saatavuuden kaikille työntekijöille ja itsenäisille ammatinharjoittajille jäsenvaltioissa tämän suosituksen mukaisesti ja rajoittamatta jäsenvaltioiden toimivaltaa järjestää sosiaalisen suojelun järjestelmänsä.
2. Jäsenvaltioille suositellaan, että ne vahvistavat työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaalisen suojelun vähimmäisvaatimukset tämän suosituksen mukaisesti. Sosiaalista suojelua voidaan tarjota erilaisten järjestelmien yhdistelmällä, joihin sisältyvät järjestelmät voivat olla julkisesti järjestettyjä tai niiden järjestäminen on voitu antaa työmarkkinaosapuolten tai muiden yhteisöjen tehtäväksi, kansallisten sosiaalisen suojelun järjestelmien peruseriaatteiden mukaisesti. Yksityiset vakuutus tuotteet eivät kuulu tämän suosituksen soveltamisalaan. SEUT 153 artiklan 4 kohdan mukaisesti jäsenvaltioilla on toimivalta määrittellä maksujen taso ja päättää, millainen järjestelmien yhdistelmä on asianmukainen.

3. Tämä suositus koskee oikeutta osallistua järjestelmään sekä kerryttää ja hyödyntää oikeuksia etuuksiin. Jäsenvaltioille suositellaan erityisesti, että ne varmistavat kaikille työntekijöille ja itsenäisille ammatinharjoittajille seuraavat:
- a) virallinen kattavuus
 - b) tosiasiallinen kattavuus
 - c) riittävyys
 - d) avoimuus.
4. Tätä suositusta sovelletaan työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin, mukaan lukien henkilöt, jotka siirtyvät työntekijästä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi tai päinvastoin taikka säilyttävät molemmat asemat, sekä henkilöihin, joiden työskentely keskeytyy jonkin sosiaalisen suojelun kattaman riskin toteutumisen vuoksi.
5. Tätä suositusta sovelletaan seuraaviin sosiaalisen suojelun aloihin, jos niitä on käytössä jäsenvaltioissa:
- a) työttömyysetuudet;
 - b) sairaus- ja terveydenhuoltoetuudet;
 - c) äitiysetuudet ja vastaavat isyysetuudet;
 - d) työkyvyttömyysetuudet;
 - e) vanhuus- ja perhe-eläke-etuudet;
 - f) työtapaturma- ja ammattitautietuudet.
6. Tätä suositusta ei sovelleta siihen, miten sosiaaliavustus- ja vähimmäistoimeentulojärjestelmien piiriin pääsy järjestetään.

7. Tässä suosituksessa määriteltyjä virallisen kattavuuden, tosiasiallisen kattavuuden, riittävyyden ja avoimuuden periaatteita sovelletaan kaikkiin työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin, ottaen kuitenkin huomioon, että työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin voidaan soveltaa erilaisia sääntöjä.
8. Tällä suosituksella ei estetä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai vahvistamasta tähän suositukseen sisältyviä säännöksiä edistyneempiä sosiaalisen suojelun säännöksiä. Tällä suosituksella ei rajoiteta työmarkkinaosapuolten autonomiaa, jos ne vastaavat sosiaalisen suojelun järjestelmien perustamisesta ja hallinnoinnista.

Määritelmät

9. Tässä suosituksessa tarkoitetaan
- a) 'työsuhteen tyypillä' jotakin työntekijän ja työnantajan tai työnantajien välisistä erilaisista suhteista, jotka voivat vaihdella työsuhteen keston, työtuntien määrän tai muiden työsuhteen ehtojen suhteen;
 - b) 'työmarkkina-asemalla' henkilön asemaa joko työsuhteessa (työntekijä) tai omaan lukuunsa työskentelevänä (itsenäinen ammatinharjoittaja);
 - c) 'sosiaalisen suojelun järjestelmällä' erillistä sääntökokonaisuutta, joka koskee etuuksien tarjoamista niihin oikeutetuille etuudensaajille. Säännöissä täsmennetään ohjelman henkilöllinen soveltamisala, etuusoikeuksien edellytykset, etuuksien tyypit, määrät ja kesto ja etuuksien muut piirteet sekä ohjelman rahoitus (maksut, yleiset verotustulot, muut lähteet), hallinto ja hallinnointi;
 - d) 'etuudella' julkisen tai yksityisen tahon suorittamaa raha- tai luontoismuotoista siirtoa henkilölle, joka on oikeutettu saamaan sen osana sosiaalisen suojelun järjestelmää;

- e) 'virallisella kattavuudella' jonkin ryhmän osalta sellaista tilannetta tietyllä sosiaalisen suojelun alalla (esim. vanhuus, työttömyysturva, äitiys-/isyysuojelu), jossa voimassa olevan lainsäädännön tai työehtosopimuksen mukaan kyseiseen ryhmään kuuluvilla henkilöillä on oikeus kuulua tietyn alan kattavaan sosiaalisen suojelun järjestelmään;
- f) 'tosiasiallisella kattavuudella' jonkin ryhmän osalta sellaista tilannetta tietyllä sosiaalisen suojelun alalla, jossa kyseiseen ryhmään kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus kerryttää etuuksia ja vastaavan riskin toteutuessa mahdollisuus saada tietyntasoisia etuuksia;
- g) 'oikeuksien säilymisellä' sitä, että aiemman työskentelyn perusteella jo hankittuja oikeuksia ei menetetä, vaikka ne olisi hankittu erilaisia sääntöjä soveltavissa järjestelmissä tai eri työsuhteissa;
- h) 'oikeuksien kerryttämisellä' mahdollisuutta laskea kaikki oikeudet yhteen. Tähän kuuluu mahdollisuus laskea aikaisemman työmarkkina-aseman (tai samanaikaisten työmarkkina-asemien) kelpoisuusajat kelpoisuusaikoihin uudessa asemassa;
- i) 'siirrettävyydellä' mahdollisuutta siirtää kertyneitä etuuksia toiseen järjestelmään;
- j) 'avoimuudella' saatavilla ja saavutettavissa olevan kattavan ja selkeästi ymmärrettävän tiedon tarjoamista yleisölle, järjestelmän jäsenille ja mahdollisille jäsenille sekä etuudensaajille järjestelmän säännöistä ja/tai yksittäisistä velvoitteista ja oikeuksista.

Virallinen kattavuus

10. Jäsenvaltioille suositellaan, että ne varmistavat kaikille työntekijöille ja itsenäisille ammattinharjoittajille mahdollisuuden riittävään sosiaaliseen suojeluun 5 kohdassa mainituilla aloilla. Kansalliset olosuhteet huomioon ottaen suositellaan, että tämä tavoite saavutetaan ulottamalla parannettu virallinen kattavuus
- a) pakollisena kaikkiin työntekijöihin työsuhteen tyypistä riippumatta;
 - b) itsenäisiin ammattinharjoittajiin vähintään vapaaehtoisena ja tapauksen mukaan pakollisena.

Tosiasiallinen kattavuus

11. Jäsenvaltioille suositellaan, että ne turvaavat tosiasiallisen kattavuuden kaikille työntekijöille työsuhteen tyypistä riippumatta sekä itsenäisille ammattinharjoittajille 8 kohdassa esitetyillä edellytyksillä siten, että samalla säilytetään järjestelmän kestävyys ja toteutetaan suojatoimia väärinkäytösten estämiseksi. Tätä varten
- a) maksuja koskevat säännöt (esim. kelpoisuusajat, vähimmäistyöskentelyajat) ja etuus oikeuksia koskevat säännöt (esim. etuuksien odotusajat, laskentasäännöt ja kesto) eivät saisi estää mahdollisuutta kerryttää ja hyödyntää etuuksia työsuhteen tyypistä tai työmarkkina- asemasta johtuen;
 - b) järjestelmien säännöissä olevien työmarkkina- asemasta tai työsuhteen tyypistä johtuvien erojen olisi oltava oikeasuhteisia ja vastattava edunsaajien erityisasemaa.

12. Kansallisten järjestelyjen mukaisesti jäsenvaltioille suositellaan sen varmistamista, että oikeudet – riippumatta siitä, onko ne hankittu pakollisten tai vapaaehtoisten järjestelmien kautta – säilyvät, kertyvät ja/tai ne voidaan siirtää kaikentyypisissä työnteon ja itsenäisen ammatinharjoittamisen muodoissa ja kaikilla talouden aloilla henkilön koko työuran tai tietyn viiteajanjakson ajan ja eri järjestelmien välillä tietyllä sosiaalisen suojelun alalla.

Riittävyys

13. Jäsenvaltioille suositellaan sen varmistamista, että kun työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaalisen suojelun järjestelmässä vakuutettu riski toteutuu, järjestelmä tarjoaa jäsenilleen suojan, jonka taso riittää turvaamaan asianmukaisesti ja hyvissä ajoin kohtuullisen elintason ja korvaa menetetyt tulot riittävästi samalla kun se ehkäisee ajautumista köyhyyteen.

Arvioitaessa riittävyyttä jäsenvaltion sosiaalisen suojelun järjestelmää on tarkasteltava kokonaisuutena.

14. Jäsenvaltioille suositellaan sen varmistamista, että sosiaaliturvamaksut ovat oikeassa suhteessa työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien maksuvalmiuteen.
15. Kansalliset olosuhteet huomioon ottaen ja tapauksen mukaan jäsenvaltioille suositellaan sen varmistamista, että kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä, myös pienituloisille ryhmille tarkoitettuja, sosiaaliturvamaksujen vapautuksia tai alennuksia sovelletaan kaikentyypisiin työsuhteisiin ja työmarkkina-asemiin.
16. Jäsenvaltioille suositellaan sen varmistamista, että itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvamaksujen ja etuuksia koskevien oikeuksien laskenta perustuu objektiiviseen ja avoimeen arvioon kyseisten henkilöiden tuloperustasta, ottaen huomioon myös tulojen vaihtelut ja todelliset ansiot.

Avoimuus

17. Jäsenvaltioille suositellaan sen varmistamista, että kaikkien sosiaalisen suojelun järjestelmien ehdot ja säännöt ovat avoimia ja että kaikki saavat maksutta ajantasaistettua, kattavaa, saavutettavissa olevaa, käyttäjäystävällistä ja selkeästi ymmärrettävää tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.
18. Jäsenvaltioille suositellaan, että ne yksinkertaistavat tarvittaessa työntekijöiden, itsenäisten ammatinharjoittajien ja työnantajien, erityisesti mikro- ja pk-yritysten, sosiaalisen suojelun järjestelmien hallinnollisia vaatimuksia.

Täytäntöönpano, raportointi ja arviointi

19. Jäsenvaltioiden ja komission olisi yhdessä pyrittävä parantamaan työvoimaa ja sosiaalisen suojelun saatavuutta koskevan unionin tason tietojenkeruun kattavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta, erityisesti jotta saadaan tietoa työn uusista muodoista sosiaalista suojelua koskevan päätöksenteon tueksi. Tässä yhteydessä jäsenvaltioille suositellaan, että ne mahdollisuuksien mukaan keräävät ja julkaisevat luotettavia kansallisia tilastotietoja sosiaalisen suojelun eri muotojen saatavuudesta, esimerkiksi eriteltyinä työmarkkina-aseman (itsenäinen ammatinharjoittaja / palkansaaja), työsuhteen tyyppin (tilapäinen/vakituisen, osa-aikainen/kokoaikainen, uudet työn muodot / tavanomainen työ), sukupuolen ja iän mukaan, viimeistään [LISÄTÄÄN päivämäärä 24 kuukauden kuluttua tämän suosituksen julkaisemisesta].
20. Komission olisi yhdessä sosiaalisen suojelun komitean kanssa vahvistettava viimeistään [LISÄTÄÄN päivämäärä 12 kuukauden kuluttua suosituksen julkaisemisesta] seurantakehys ja kehitettävä yhteiset määrälliset ja laadulliset indikaattorit tämän suosituksen täytäntöönpanon arvioimiseksi ja sen uudelleentarkastelun mahdollistamiseksi.

21. Jäsenvaltioille suositellaan, että ne panevat tässä suosituksessa esitetyt periaatteet täytäntöön niin pian kuin mahdollista ja toimittavat suunnitelman kansallisella tasolla tätä varten toteutettavista toimenpiteistä viimeistään [LISÄTÄÄN päivämäärä 18 kuukauden kuluttua suosituksen julkaisemisesta]. Näiden suunnitelmien täytäntöönpanon edistymisestä olisi keskusteltava monenvälisen valvonnan yhteydessä osana talouspolitiikan eurooppalaista ohjausjaksoa ja sosiaalista osallisuutta ja sosiaalista suojelua koskevaa avointa koordinoitimenetelmää.
22. Komission olisi tarkasteltava tämän suosituksen täytäntöönpanon edistymistä, ottaen huomioon myös vaikutukset pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa ja asianomaisia sidosryhmiä kuultuaan sekä raportoitava neuvostolle [LISÄTÄÄN päivämäärä 3 vuoden kuluttua suosituksen julkaisemisesta]. Komissio voi harkita uusien ehdotusten tekemistä tarkastelun tulosten perusteella.
23. Komission olisi varmistettava, että tämän suosituksen täytäntöönpanoa tuetaan asiaankuuluvista unionin ohjelmista rahoitettavilla toimilla.
24. Komission olisi helpotettava keskinäistä oppimista ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa jäsenvaltioiden ja sidosryhmien välillä.

Tehty Brysselissä

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja
